

Miljødirektoratet

post@miljodir.no

Vår dato: 06.05.2020

Deres dato:

Vår referanse:

Deres referanse:

Høring – klimakur 2030

NHO takker for muligheten til å gi innspill til Klimakur 2030. Bedriftene er helt sentrale i arbeidet med å nå de klimaambisjonene som er satt og er beredt til å gjøre sitt bidrag for å realisere dem.

Klimakur demonstrerer at det er et bredt sett av offensive tiltak som må gjennomføres. For å lykkes er det behov for rammevilkår som både realiserer effektive klimagassreduksjoner og som samtidig styrker grønn konkurransekraft slik at vi øker jobb- og verdiskaping. Dette behovet har blitt viktigere etter Korona-viruset, der et grønt taktskifte må være en hovedstrategi for å utløse nye muligheter i kjølvannet av krisa. Det er avgjørende at klimaomstillingen kombinerer tempo og forutsigbarhet.

Oppsummering

I vårt høringssvar trekker følgende forutsetninger blir avgjørende for å sikre god klimaomstilling:

- **Helhetlig klimapolitikk:** For å sikre forutsigbarhet og konkurransekraft for norsk næringsliv på lang sikt, er det avgjørende at tiltakene i Klimakur vurderes opp mot hva som skal til for å realisere et lavutslippssamfunn i 2050.
- **Kostnads- og styringseffektiv klimapolitikk:** For et fastsatt nasjonalt utslippsmål er det viktig å finne de mest kostnadseffektive tiltakene, samtidig som de innrettes slik at samfunnet ikke underinvesterer i tiltak som kan gi store langsiktige gevinster. Vi understreker at tiltakskostnadene ikke er basert på bedriftsøkonomiske kost-nytte vurderinger, og slik sett gis ikke hele bildet om hva som skal til for å realisere tiltakene. Forurensere betaler er et viktig prinsipp i norsk klimapolitikk og brede avgifter knyttet til CO₂-utslipp gir incentiver til å redusere utslipp mest mulig effektivt. Samtidig må det foreligge alternativer.
- **Næringsutvikling må stå sentralt:** Klimaomstilling er en viktig driver for forretningsutvikling, næringsutvikling og nye eksportmuligheter. Derfor bør disse perspektivene stå sentralt i oppfølgingen av Klimakur 2030.
- **Et sømløst virkemiddelapparat:** Når det skal bygges nye verdikjeder basert på nye forretningsmodeller, er det avgjørende at hele virkemiddelapparatet jobber helhetlig og sømløst fra FoU til kommersialisering, både teknologiutvikling og markedsstimulering.
- **Nye verdikjeder bygget på sirkulærøkonomiske prinsipper:** For å styrke klimagjennomføringen er det avgjørende at både myndigheter og bedrifter ser større satsinger på tvers av bransjer og enkeltbedrifter og som legger sirkulærøkonomiske prinsipper til grunn.
- **Økt innsats på gjennomførbarhet og skalering:** Teknologiutvikling og demonstrasjon av ny teknologi vil fortsatt være viktig, men frem mot 2030 vil det i enda større grad måtte handle om å raskt iverksette og oppskalere løsninger.

Videre har vi konsentrert oss om å gi innspill til virkemidler som bidrar til at omstillingen på sentrale områder skyter fart, og at målene realiseres med økt konkurransekraft for norsk næringsliv. De viktigste er kort oppsummert:

- **Karbonfangst og lagring:** Forsere satsingen på CCS og sikre at det blir lønnsomt for flere avfalls- og industrianlegg. Styrke innsatsen for å mobilisere internasjonale aktører til å koble seg på det norske lageret.
- **Virkemidler for grønn næringstransport:** Etablere et CO₂-fond for næringslivets transporter, videreføre NO_x-fondet og sikre rask utbygging av nødvendig energi- og ladeinfrastruktur, sikre at bærekraftig biodrivstoff blir en attraktiv løsning for de delene som ikke kan elektrifiseres på kort sikt, sikre et robust kollektivtransporttilbud og overføre mer av godstransporten til sjø og bane.
- **Sirkulære verdikjeder:** Etablere en egen ordning etter modell av Pilot-E for sirkulær økonomi (en Pilot-S-ordning), bruke miljøkrav og sertifiseringsordninger som EPD i offentlige anbud til å skape insentiver for å skalere opp produksjon og bruk av for og biomaterialer til hjemmemarkedet, samt sette krav til design for ombruk, fleksibilitet og lang levetid for nye bygg og infrastruktur.
- **Offentlige anskaffelser:** Styrke Leverandørutviklingsprogrammets arbeid med å gjennomføre flere klimavennlige innovative anskaffelser, utvikle en nasjonal kompetansestrategi for offentlige anskaffelser, etablere sertifiseringsordninger og pålegge statlige virksomheter å legge vekt på miljøkrav i anskaffelsene.
- **Elektrisitetsbehov og forsyningsikkerhet:** Vi er avhengig av tilgang til mer fornybar kraft og frigjøre elektrisitet ved energieffektivisering for å gjennomføre omstillingen. Derfor må vi etablere en nasjonal plan for vindkraftutbygging som er realiserbar, endre skatteregimet slik at oppgradering av eksisterende vannkraftverk blir lønnsomt, lage en handlingsplan for energieffektivisering i bygg

Til slutt problematiserer vi enkelte forhold i klimakur når det gjelder potensial og virkemiddel innen jord- og skogbruk, herunder bedre vurdering av konsekvensene ved tiltakene for bosetting og import.

Vi viser for øvrig til innspillene fra våre lands- og bransjeforeninger.

Vennlig hilsen
Næringslivets Hovedorganisasjon
Område Politikk

Mari Sundli Tveit
Direktør

1. Innledning – et nytt utgangspunkt

Før Corona-viruset inntraff så vi et taktskifte i engasjementet om å løse klimautfordringene. Klimautfordringen - trusselen om alvorlige og ødeleggende menneskeskapt klimaendringer – nådde i 2019 toppen av den politiske agendaen i store deler av verden.

Nå er mye snudd på hodet som følge av Corona-viruset. Økonomien har bråbremset og hundretusener er permittert. Livsverkene til bedriftseiere vakler, og konkurser truer. Usikkerhet og bekymringer for fremtiden preger en historisk dramatisk situasjon for arbeids- og næringsliv. Det vil prege den økonomiske situasjonen og bedriftenes hverdag i en god stund fremover.

Uansett vil klimautfordringen fortsatt være der når vi kommer ut av denne krisen. Behovet for langsiktig omstilling av norsk økonomi, og finansiering av det grønne skiftet likeså. Det internasjonale energibyrået (IEA) har oppfordret verdens ledere til å bruke krisetiltakene til å forsere utviklingen av teknologi som avgjørende for et vellykket grønt skifte.

Samtidig skal vi gjenreise norsk økonomi og næringsvirksomhet. En viktig vekststrategi ut av krisen må derfor fremme bærekraftige løsninger forenlig med klimamålene for 2030 og 2050. Tiltakene må sikre at stimulansen som gis bereder grunnen for morgendagens arbeidsplasser og velferd. Når vi forener behovet for stimulans med langsiktige investeringer som bidrar til å både å løse klimautfordringen og skape ny næringsaktivitet har vi kommet langt.

2. Om Klimakur og forutsetninger for god klimaomstilling

Norsk og internasjonal klimapolitikk har endret seg betydelig de siste 10 årene, da forrige Klimakur ble initiert. Ved inngangen til et nytt tiår er utslippsmålene kraftig forsterket gjennom Paris-avtalen. Regimet for måloppnåelse er vesentlig endret de siste årene. Nye mekanismer for utslippsreduksjoner er på plass og Norge har inngått en avtale med EU om felles oppfyllelse av klimamålet for 2030. Særlig relevant for høringssvaret er at ikke-kvotepliktig sektor nå omfattes av EUs innsatsfordelingsordning. Her ligger det sanksjonsmekanismer i form av bøter og krav om ytterligere utslippskutt om disse de årlige utslippsbudsjettene ikke nås.

Klimakur 2030 viser et stort gap mellom de framskrivningene regjeringen har på utslipp (referansebanen) og de utslippskuttene som må til for at 2030-målene skal innfris. Dette til tross for at det i referansebanen er lagt til grunn en tvilsom teknologiutvikling for transportsektoren, jf. vurderinger basert på oppdrag fra Samferdselsdepartementet (TØI-rapport 1744/2019).

Klimakur 2030 er en tiltaksutredning og presenterer 63 ulike tiltak innenfor flere sektorer som til sammen kan bidra til at Norge når sitt mål om 50 prosent kutt i CO₂-utslippene i ikke-kvotepliktig sektor. Det er angitt kostnadsintervaller for de ulike tiltakene. Vi understreker at disse ikke er basert på bedriftsøkonomiske kost-nytte vurderinger, og slik sett gis ikke hele bildet om hva som skal til for å realisere tiltakene.

Mange av tiltakene vil også basere seg på forsert teknologiutvikling internasjonalt og vesentlige forbruksendringer, hvor noen har krevende implikasjoner. Disse diskuteres nærmere under den sektorvise gjennomgangen nedenfor. Samtidig er det viktig å presisere at dersom vi skal innfri klimaambisjonene for 2030 må enten summen av alle tiltakene i Klimakur2030 eller annen

tiltaksmiks gjennomføres. Hvis noen tiltak er urealistiske, må de suppleres med andre for å sikre måloppnåelse.

Spørsmålet om virkemiddelbruk blir dermed sentralt. Mandatet for Klimakur 2030 var avgrenset fra å foreslå virkemiddelbruk, til tross for at dette blir sentralt for både myndigheter og bedriftenes arbeid frem mot 2030. Flere av tiltakene som er identifisert i Klimakur 2030 betyr vesentlige og langsiktige investeringer. Betydningen av å stimulere konkurransekraften gjennom grønne investeringer og løsninger har ikke fått mindre aktualitet etter Corona. Tydelige politiske signaler må derfor følges opp med forutsigbare og langsiktige rammevilkår som gir gode incentiver og nødvendig fremdrift i omstillingen. Følgende forutsetninger blir derfor avgjørende for å sikre god klimaomstilling:

- **Helhetlig klimapolitikk**

For å sikre forutsigbarhet og konkurransekraft for norsk næringsliv på lang sikt, er det avgjørende at tiltakene i Klimakur vurderes opp mot hva som skal til for å realisere et lavutslippssamfunn i 2050. Innen noen områder vil grepene som tas ikke kunne bidra med massive kutt fram til 2030, men likevel være avgjørende for å nå 2050-målene. Det er derfor en forutsetning at Klimakur 2030 ikke isoleres til 63 enkelttiltak. Det er også behov for å se tiltak i kvotepliktig og ikke-kvotepliktig sektor i sammenheng eller som ledd i videreutviklingen av lavutslippsteknologier i ikke-kvotepliktig sektor. Dette gjelder blant annet for CO₂ fangst og andre strategiske områder som vi gjennomgår særskilt i dette høringsinnspillet. Klimakurs gruppering av tiltak fungerer som tabellarisk oversikt, men når de skal iverksettes må man se verdikjeder i sammenheng.

- **Kostnads- og styringseffektiv klimapolitikk**

For et fastsatt nasjonalt utslippsmål er det viktig å finne de mest kostnadseffektive tiltakene. At et tiltak er dyrt, er i denne situasjonen ikke nødvendigvis et argument for å la være. Dette kan være tilfelle ved mangel på andre tiltak som kan levere et gitt utslippskutt til en lavere kostnad. Videre må virkemiddelet for å utløse tiltaket være effektivt innrettet. Ved bedre kostnads- og styringseffektivitet kan en oppnå mer for en gitt ressursbruk. Virkemidlene må innrettes slik at samfunnet ikke underinvesterer i tiltak som kan gi store langsiktige gevinster. Det gjelder særlig for mer umodne teknologier hvor en forventer fallende kostnader med økende utbredelse. Her kan det også være muligheter for å skalere opp klimaløsninger for et større marked i neste fase.

- **Næringsutvikling må stå sentralt**

Klimakur 2030 understreker at det ikke var deres mandat å gjøre vurderinger av verdiskapningsmuligheter, selv om de har identifisert flere tiltak som gir mulighet for nettopp dette. Klimaomstilling er en viktig driver for forretningsutvikling, næringsutvikling og nye eksportmuligheter. Derfor bør disse perspektivene stå sentralt i oppfølgingen av Klimakur 2030. Når vi lykkes med å bygge grønn konkurransekraft, vil også skaleringen av klimaløsninger gå raskere. For mange bedrifter handler det også om å posisjonere seg hjemme og ute der det blir økt konkurranse om ulike løsninger.

Økt tilgang til og økt bruk av elektrisitet, samt CCS, er våre viktigste klimatiltak, og hvor vi er godt posisjonert på mange områder. Samtidig vil også energieffektivisering være et viktig indirekte klimatiltak som også frigjør energi som trengs for videre elektrifisering av samfunnet. I tillegg vil det være behov for flere biobaserte løsninger som innsatsfaktor i mange verdikjeder fremover, for eksempel biodrivstoff i tungtransporten.

- ***Et sømløst virkemiddelapparat***

Når det skal bygges nye verdikjeder basert på nye forretningsmodeller, er det avgjørende at hele virkemiddelapparatet jobber helhetlig og sømløst fra FoU til kommersialisering, både teknologiutvikling og markedsstimulering. Ordningene må være brede og bidra støttende til at alle næringer realiserer ambisjonene som de selv har lagt inn mot lavutslippssamfunnet. Samtidig må innsatsen prioriteres. Det bør fortrinnsvis skje på områder der de nasjonale utslippene er store, og/eller der det bidrar til grønn næringsutvikling med relevans også for et større internasjonalt marked. I gjenreisningen av norsk økonomi etter Corona-krisen vil det bli nødvendig å målrette virkemiddelapparatet mer aktivt mot grønn omstilling for å sikre at arbeidsplassene kommer tilbake, og samtidig en tydelig retning for utviklingen av et mer bærekraftig næringsliv.

- ***Nye verdikjeder bygget på sirkulærøkonomiske prinsipper***

Mandatet til Klimakur 2030 omhandler ikke sirkulærøkonomi og livsløpsvurderinger av materialer. Det er en svakhet ved Klimakur at en ikke ser sirkulærøkonomi og klima i sammenheng. Likevel omtales dette på områder der det er særlig relevant, som matsvinn og avfallshåndtering. Når EUs Green New Deal legger stor vekt på sirkulære løsninger, vil våre produkter og tjenester til et europeisk marked også i større grad basere seg på sirkulære prinsipper. For å styrke norsk konkurransekraft her, er det avgjørende at både myndigheter og bedrifter ser større satsinger på tvers av bransjer og enkeltbedrifter.

- ***Økt søkelys på gjennomførbarhet og skalering***

Teknologiutvikling og demonstrasjon av ny teknologi vil fortsatt være viktig, men frem mot 2030 vil det i enda større grad måtte handle om å raskt iverksette og oppskalere løsninger. Klimakur synliggjør at det er svært mye som må på plass i de neste ti årene, og så tidlig som mulig der det er lavhengende frukter. I markeder med mange bedrifter og enheter (eks. transport) vil det kreve ytterligere utrulling av enkle, ubyråkratiske rettighetsbaserte ordninger som treffer gjennomsnittsbedriften. På noen områder vil forpliktende miljøavtaler med tilhørende incentivstruktur være et mer bindende og styringseffektivt virkemiddel. NHO har tatt til orde for et CO₂-fond for næringstransporten som en konkret løsning her. Slike miljøavtaler vil kunne gi økt kraft og tempo i omstillingen, men uansett kreve tett samarbeid med øvrig virkemiddelapparat.

3. Sentrale sektorovergrepene virkemidler

Karbonfangst og lagring (CCS)

Norge kan bidra til betydelige reduksjoner i globale utslipp ved å være et foregangsland innen CCS. Vi mener det er avgjørende at en investeringsbeslutning for fullskala CCS-prosjektet kommer på plass raskt, der begge fangstanleggene er med. Det ligger store skaleringsmuligheter både i Norge og internasjonalt gjennom en slik satsing, der det også er aktuelt fra mange europeiske fangstanlegg å koble seg på lageret i Nordsjøen. Norge har om lag 40 prosent av lagringsmulighetene for CO₂ i Vest-Europa og har kompetanse og erfaring til å utvikle konkurransedyktige løsninger i CCS-verdikjeden.

I Klimakur 2030 er det beskrevet tre mulige anlegg innen avfallsforbrenning som er en del av ikke-kvotepliktig sektor. Det gjelder forbrenningsanlegg i Oslo, Trondheim og Bergen. Flere av disse anleggene vil ha såkalte negative utslipp, det vil si at de fanger bio-CO₂. Slike negative utslipp bør også godkjennes i regnskapet for våre utslippsforpliktelser, for å slik forsterke

lønnsomheten til slike anlegg og dermed styrke hele verdikjeden knyttet til CCS. Regjeringen bør ved fremtidige avtalejusteringer med FN og EU tilstrebe at dette endres.

Virkemidler

- Fullskalaprojektet må raskest mulig realiseres slik at det kan brukes som startpunkt for å legge en nasjonal strategi for utvikling av verdens fremste industriklynge knyttet til fangst, transport og lagring av CO₂.
- Sikre at CCS blir mer lønnsomt for aktørene i avfallsbransjen og industrien for øvrig til å ta CCS i bruk, samtidig som en forsterke det internasjonale arbeidet for at virksomheter i andre land også tar teknologien i bruk.
- Arbeide for å innlemme alle opptak og negative utslipp i EU og FNs regnskapsrapportering

Virkemidler for grønn næringstransport

Som ledd i å innfri utslippsmålene for transportsektoren har regjeringen i Nasjonal transportplan 2018-2029 (Meld. St. 33 2016-2017) satt følgende teknologimål:

- I 2025 skal alle nye personbiler, lette varebiler og nye bybusser være nullutslippskjøretøy
- I 2030 skal alle nye tyngre varebiler, 75 prosent av nye langdistansebusser være nullutslippskjøretøy og 50 prosent av nye lastebiler være nullutslippskjøretøy.

Klimakur 2030 legger til grunn at disse målene nås. De tiltakene som gir størst reduksjon i CO₂-utslippene sammenlignet med referansebanen ved siden av elektriske personbiler er bybusser, lastebiler og ikke-veigående anleggs- og landbruksmaskiner. Klimakur viser også et potensial for utslippsreduksjon for innenriks sjøfart og fiske. Dette omfatter en rekke aktiviteter, alt fra små fiskebåter og til større skip i havbruksnæringen, trålere, ferger og innenriks fraktefart som går lengre kyststrekninger med stor mengde gods.

Det finnes mange muligheter med batterier, hydrogen og biodrivstoff allerede i dag. Hovedutfordringen er å gjøre disse teknologiene tilgjengelige på kommersielle vilkår. Det er grunn til å anta at teknologimålene som er vedtatt neppe vil være mulig å nå for store deler av næringstransporten uten nye målrettede tiltak. Det er derfor nødvendig med satsinger som skalerer opp disse løsningene, samtidig som det gir anledning for de mange små- og mellomstore bedriftene til å ta løsningene i bruk. Det må lønne seg å velge de grønne løsningene. Det er m.a.o. både nødvendig med forutsigbare rammebetingelser for å få opp norsk produksjon av biodrivstoff, hydrogen og andre nullutslippsløsninger, samtidig som det blir et attraktivt alternativ for næringstransporten.

Den norske maritime industri- og næringsklyngen ligger i den globale teknologifronten for skipsfart og operasjoner til havs, også på utslippsreducerende teknologi. Her har vi særskilte fortrinn og muligheter å bygge videre på. Her som for andre deler av transportnæringen, forutsetter innfasingen rask utbygging av lade- og energiinfrastruktur.

Samtidig skaper kostnadsnivået og usikkerheten i ny klimateknologi sammenlignet med konvensjonell teknologi barrierer for mange bedrifter. Teknologistøtte fra NOx fondet og Enova, samt risikolån vil derfor fortsatt være viktig. NOx-fondet har vært et effektivt virkemiddel for å redusere utslippene av NOx i tråd med Gøteborg-protokollen, og har som en bieffekt av tiltakene ført til store kutt av sot, svovel, partikler samt i CO₂-utslippene. NOx-avtalen bør videreføres for en ny periode, og en tidlig avklaring i løpet av 2021 er nødvendig for at fondet kan bidra til nødvendig flåtefornyelse i nærskipsfarten de nærmeste årene.

NHO har tidligere argumentert for en tilsvarende miljøavtale mellom staten og næringslivet med tilhørende CO₂-fond for å sikre fortgang i klimagassreduksjonene i næringstransporten. Vi mener tiden er moden for å starte forhandlinger om etablering av et slikt fond.

Det er også avgjørende at offentlige kontrakter brukes til å sikre aktivitet og teknologiutvikling, og stimulere til at klimateknologi tas i bruk. Vi mener det er et rom for å utnytte bedre mulighetene som ligger i EUs forskjellige programmer for investerings- og forskningsstøtte via EØS avtalen enn det som er gjort så langt.

For tungtransport, skip og fly er også tilgangen på biodrivstoff avgjørende. Det må skje på konkurransedyktige betingelser slik at flere bedrifter kan gjøre mer enn omsetningspåbudet. Videre må ambisjonen i NTP 2018-2029 om at 30 prosent av transport over 300 km på vei skal overføres til bane og sjø følges opp. Det krever til dels betydelige investeringer i havner, kryssningsspor og annen infrastruktur.

Virkemidler

- Miljøavtale mellom staten og næringslivet med tilhørende CO₂-fond for næringstransporten etter modell fra NO_x-fondet for å skape større hastighet i omleggingen av transportsektoren.
- Videreføre NO_x-fondet for en ny periode.
- Sikre at næringslivets transport får lademuligheter i hele landet gjennom hensiktsmessig utbygging av ladeinfrastruktur.
- Utvide landstrømsatsningen til også å gjelde støtte til en nasjonal ladeinfrastruktur som kan håndtere den store belastningen flere elektrifiserte fartøy med større batteripakker vil kreve.
- Anbud må betydelig vekte miljøkriteriet, men bør også vekte hvorvidt oppnåelsen av miljøkriteriet bidrar til ytterligere utvikling av grønn teknologi i de norske maritime klyngene.
- Sikre at bærekraftig biodrivstoff blir en attraktiv løsning for de delene som ikke kan elektrifiseres med det første.
- Sikre et robust kollektivtransporttilbud og overføre mer av godstransporten til sjø og bane.

Sirkulære og biobaserte verdikjeder

Et lavutslippssamfunn forutsetter at det utvikles verdikjeder som øker bruken, utnyttelsen og gjenbruk av ressurser. Skal samfunnet klare å kutte utslippene til balanse med opptaket i 2050 må dagens produksjon legges om, samtidig som utslipp, avfall og nye råvarer utnyttes til å skape nye, bærekraftige verdikjeder. Klimakur må reflektere dette. Biomasse fra skog er en begrenset ressurs og har til tross for dette blitt løftet fram av "alle" som løsning på klimaproblemet. Samtidig finnes det foreløpig ikke lønnsomme alternativer i andre biomassekilder.

Norge har i dag en rekke uutnyttede biobaserte kilder som har potensial til å kunne utnyttes til formål som vil gi både nye produkter og mindre utslipp. Mulighetene ligger i å sikre verdikjeder som lar seg skalere opp. Både det offentlige, gjennom anbudssystemet, og private aktører bør delta for å sikre en raskest mulig omlegging. Vi registrerer at biogass ble vektet som en større løsning i Klimakur 2020 enn i 2030.

Målet om at råstoff skal gjenbrukes danner grunnlag for ny, lønnsom og bærekraftig industri i Norge. Vi har råvarene, energien og kompetansen. Vi har dessuten et stort hjemmemarked (særlig til oppdrett og for transport). Ved å realisere en verdikjede for CCS vil neste skritt være å ivareta CO₂ til produksjon av mat, materialer og drivstoff (CCU). Når rester fra én produksjonsprosess

inngår som råstoff og grunnlagsmaterialer i ny produksjon, kan det dannes lønnsomme verdikjeder.

Virkemidler

- Det offentlige virkemiddelapparatet må intensivere arbeidet med den sirkulære økonomien og tiltrekke seg investeringer
- Det bør etableres og finansieres en egen ordning etter modell av Pilot-E for sirkulær økonomi, en Pilot-S-ordning.
- Storskala produksjon av fôr og biomaterialer eller drivstoff fra biomasse og/eller gass til et stort hjemmemarked kan skapes med insentiv for etablering av produksjon som høsting/dyrking og bioraffinerier gitt miljøkrav til produkter og miljøkrav ved innkjøp.
- Både offentlige anbud og næringslivets egne innkjøp vil etterspørre våre egne bærekraftige produkter fremfor import eller fossile produkter, om det stilles krav til standardisert og internasjonalt anerkjent miljødokumentasjon som EPD og avgiftsregimet innrettes slik at miljø- og klimabelastning prises riktig(ere).
- Store deler av ressursbruken i samfunnet går til bygg og infrastruktur. Det må legges til rette for at bygg og infrastruktur blir mer sirkulære. De må designes for ombruk, fleksibilitet og lang levetid. Eksisterende bygg og infrastruktur må oppgraderes slik at levetiden forlenges.
- Digitalisering av produktdata og dokumentasjon av produkter og byggverk er nødvendig. Myndighetene må kreve digitale (miljø)data i egne prosjekter/innkjøp.
- Skatte- og avgiftspolitikken må innrettes for å gjøre overgangen til lavutslippssamfunnet lønnsomt, og fornuftig.

Grønne anskaffelser

Stat, kommuner og fylkeskommuner kjøper varer og tjenester for om lag 560 milliarder kroner årlig og anskaffelseskriterier kan være kraftige verktøy for å få frem nye markeder og dermed berede grunnen for videre spredning av teknologier. Skjerpede krav fra det offentlige, gjennomført på rett måte, og med like konkurransevilkår vil derfor tjene norsk næringsliv. Med økt vektning av anbudets klimakomponent i en tidlig fase vil grønne anskaffelser bidra til å ta ned risikoen for de delene av næringslivet som tør å gå foran. Økt kompetanse både i det offentlige og i næringslivet og bruk av livssyklusanalyser (LCA) er en forutsetning. Miljøledelse, -dokumentasjon og -sertifisering er verktøy som både setter omstilling i system og som gir konkrete tiltak man kan igangsette.

Potensialet er stort dersom man får til en helhetlig satsing på tvers av sektorer. I dag er det 366 kommuner og fylkeskommuner med ulike strategier og kompetanse. NHO ser behov for en nasjonal kompetansestrategi for offentlige anskaffelser, i tråd med EUs anbefaling. En helhetlig og offensiv anskaffelsesstrategi vil bidra til å skape nye landsomfattende markeder for næringslivet, ta ned risiko i en tidlig fase og sørge for stabile rammebetingelser for bedrifter som tar i bruk grønne løsninger.

Menon har, på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet, utarbeidet en rapport om offentlige anskaffelser som peker på at et stort kompetansebehov hos offentlige innkjøpere. Selv om endringene i Lov om offentlige anskaffelser (2017) legger opp til et mer fleksibelt regelverk og ikke pris alene, ligger utfordringene i for lav kompetanse om klima og miljøeffekter, hvordan regelverket kan brukes for å oppnå effekt, samt et vedvarende høyt fokus på pris. NHO er enig med Klimakur 2030 sin påpekning av behovet for et utvidet tilsynsregime og kontroll med etterlevelse av

lowerket utover Riksrevisjonen. Videre vil sertifiseringsordningen under utvikling av SOA, med vekt på bærekraft og grønne anskaffelser, være viktig. NHO understreker behovet for at offentlige virksomheter tar i bruk denne ordningen raskt. Kompetansebehovet er også stort i næringslivet. Særlig mindre underleverandører trenger veiledning og tydelige krav fra det offentlige. Miljøledelse og miljødokumentasjon er avgjørende verktøy.

Virkemidler

- Styrke Leverandørutviklingsprogrammets arbeid med å gjennomføre flere klimavennlige innovative anskaffelser.
- Utvikle en nasjonal kompetansestrategi for offentlige anskaffelser
- Etablere sertifiseringsordning (gjennom SOA) for innkjøpere i offentlig sektor
 - I løpet av perioden vurdere om sertifisering skal gjøres obligatorisk
- Øke rammene til Klimasats og Enova for å gi tilstrekkelig økonomisk støtte til kommuner som gjennomfører umodne grønne anskaffelser
- Innføre pålegg for statlige virksomheter om å legge vekt på miljøkrav i anskaffelser
- Opprette en «Help-desk» for offentlige innkjøpere

Elektrisitetsbehov og forsynings sikkerhet

En rekke av tiltakene i Klimakur 2030 innebærer elektrifisering. Skal Norge nå målet om 50 prosent utslippsreduksjon innen 2030 og et lavutslippssamfunn i 2050, er vi derfor avhengig av tilgang på mer ren, fornybar kraft. Nye utslippsmål øker både behovet for mer kraft og økt forsynings sikkerhet. Tiltakene i Klimakur kan øke strømforbruket i Norge med opp mot seks TWh utover elektrifiseringstiltak som allerede ligger i basisutviklingsbanen. NVEs prognoser legger til grunn at det i 2030 vil være om lag 15 TWh overskuddskraft i Norge, medregnet behovet beskrevet i Klimakur. Det er likevel grunn til å peke på at NVEs prognoser er usikre og hviler på at utbyggingsplaner og potensial faktisk blir gjennomført og at elektrifiseringen ikke skal stoppe i 2030. Blant annet er det lagt til grunn om lag 25 TWh ny vindkraft i disse prognosene..

Situasjonen i dag er at arbeidet med alle vindkraftkonsesjoner er satt på vent og den nasjonale rammen for vindkraft trukket tilbake. Samtidig har regjeringen varslet at det vil komme et nytt konsesjonsregime og at det ikke gis konsesjoner før dette er på plass. Ved årsskiftet 2019/20 var status at om lag 7 av 22 TWh, som det foreløpig er gitt konsesjon for, enda ikke var påbegynt. Samtidig har NVE opprettholdt fristen for idriftsettelse av alle konsesjoner gitt under rammen av grønne sertifikater. Det er med andre ord usikkerhet knyttet til om NVEs middelsscenario for vindkraftutbygging vil oppnås.

NHO vil understreke viktigheten av at myndighetene sørger for et regime som muliggjør at kraftutbyggingen lagt til grunn i Klimakur, blir realisert. NHO mener det er viktig å få på plass et regime som både tar hensyn til behovet for ren fornybar energi, miljø og uberørt natur, samt en kompensasjon til vertskommuner for naturinngrep.

Det er anslått at det gjennom oppgraderinger av gamle vannkraftverk er potensiale for om lag 5 TWh ny kraft de neste årene. En slik strategi vil gi betydelig mindre naturinngrep enn ved å bygge nye. Samtidig er vannkraftnæringen tydelige på at dagens skatteregime hindrer lønnsomhet i mange prosjekter og at det er risiko for at de derfor ikke vil bli bygget ut. Å utforme en nøytral

grunnrentebeskatning for vannkraft er krevende, og NHO er bekymret for at NVEs prognoser for utbygget kraft ikke vil holde dersom skatteregimet ikke endres.

Norge har et stort potensial for energieffektivisering både i private- og næringsbygg, som står for 40 prosent av det stasjonære energiforbruket. Beregninger Nelfo har gjort viser 10-14 TWh fordelt på disse to områdene. Det mangler i dag en offensiv plan som også Stortinget har anmodet. Det er 10 år siden Arnstadutvalgets anslag om at en kan halvere energibruken i bygg på 30 år og at det kunne spares 10 TWh innen 2020. Denne ambisjonen er ikke møtt og må videreføres.

Virkemidler:

- Etablere en nasjonal plan for vindkraftutbygging som er realiserbar
- Endre skatteregimet slik at oppgradering av eksisterende vannkraftverk blir lønnsomt.
- Lage en handlingsplan for energieffektivisering i bygg.

4. Jord- og skogbruk

Jordbruk

Biologiske prosesser er en del av naturens eget kretsløp, og dermed sirkulære i seg selv. CO₂ som slippes ut ved nedbryting av biologisk materiale tas opp av andre organismer i vekst. Matproduksjon som en del av bioøkonomien er tett knyttet til bærekraftig utvikling. Ved vurdering av bærekraft må alle dimensjonene i FN's bærekraftsmål legges til grunn. Kosthold og helse må sees i sammenheng med klima og miljø samt sosiale og økonomiske forhold.

I jordbrukssektoren vektlegger Klimakur 2030 henholdsvis overgang fra rødt kjøtt til plantebasert kost og fisk ("Kostholdstiltaket") og reduksjon av matsvinn ("Matsvinntiltaket"). De faglige grunnlagene som presenteres i rapporten gir imidlertid etter NHOs mening ikke grunnlag for å iverksette tiltak med så store konsekvenser som de som foreslås i Klimakur 2030. Overordnet må forskjellen mellom utslipp fra biologiske prosesser og fossile utslipp belyses, og de faglige uenighetene og utfordringene med de etablerte telle- og rapporteringsmetodene for klimagasser, særlig knyttet til metan, må avklares og hensyntas i det videre arbeidet.

Kostholdstiltaket legger til grunn økt inntak av plantebasert kost, og da fortrinnsvis norskprodusert matkorn, poteter og grønt. Inntaket av rødt kjøtt og bearbeidet kjøtt skal reduseres. NHO mener at endringer i kosthold må baseres på kunnskapsbaserte og balanserte nasjonale kostråd. Anbefalingene i Klimakur 2030 tilsier for alle praktiske formål at de gjeldende kostrådene må justeres. Det er videre grunn til å stille spørsmål ved hvor enkelt det er å realisere en kostomlegging i det omfang som beskrives i rapporten. Erfaring fra pågående arbeid i Intensjonsavtalen for et sunnere kosthold viser at adferdsendring ved å styre forbrukernes preferanser er krevende. Uavhengig av dette vil det foreslåtte kostholdstiltaket uansett få konsekvenser for bærekraftig utnyttelse av norske naturressurser. De overordnede landbrukspolitiske målene innebærer produksjon av mest mulig mat og drikke i Norge innenfor bærekraftige klima- og miljømessige, økonomiske og sosiale rammer. Rapporten legger til grunn at reduksjon av husdyrhold vil skje der det er mulig å dyrke planter til mat. Det er imidlertid ikke gjort en geografisk, mer realistisk vurdering av denne omleggingen. Det mangler også tilstrekkelig faktagrunnlag for vurdering av konsekvenser for bosetting rundt om i landet og sysselsetting i verdikjeden for kjøttproduksjon og -foredling.

Innen det foreslåtte matsvinntiltaket har Bransjeavtalen om redusert matsvinn mellom myndighetene og verdikjeden så langt ført til en reduksjon på 16 000 tonn fra 2015 til 2018. Målet for dette arbeidet er at matsvinnet skal halveres frem til 2030. Det er imidlertid fortsatt et

potensial for ytterligere reduksjon. Vi anser ikke en matkastelov som en effektiv og egnet løsning. Tiltaket bør baseres på fleksibilitet og frivillighet som i dagens ordning, og som i større grad kan utløse potensialet for reduksjon av matsvinn. Eventuelle krav om donasjon av mat vil medføre uheldige konsekvenser for mattrygghet og konkurranseforhold i verdikjeden.

Skog og annen arealbruk

Klimakur 2030 peker på at skogbruket og trebasert industri spiller en viktig rolle i arbeidet med å nå de nasjonale klimamålene. Det legges til grunn at økt bruk av biomasse er et av de tiltakene som gir størst klimagevinst både i transportsektoren, industrien og i andre sektorer. Optimal bruk av ressursen er nødvendig, der den beste kvaliteten tømmer går til byggematerialer og høyverdige produkter med lang levetid, mens massevirke og sidestrømmer utnyttes i annen industri og til energiformål. Tiltak for å øke skogproduksjonen og dermed opptaket av CO₂ er blant de aller mest kostnadseffektive klimatiltakene. Det vil også bidra til økt produksjon av kvalitetsvirke som kan brukes i produkter med lang levetid og høy klimanytte. For å nå målene i norsk klimapolitikk må det derfor satses på økt skogproduksjon og økt bruk av biomasse.

I Klimakur 2030 legges det opp til at svært mange av tiltakene som innebærer bruk av biomasse skal baseres på rester og avfall fra skogproduksjon. Dersom alle disse tiltakene skal iverksettes, vil det ikke være nok slikt virke tilgjengelig. Biomasse fra skogen bør fortrinnsvis brukes til langlevde og høyverdige produkter, mens massevirke, rester, avfall og sidestrømmer bør utnyttes i annen industri og til energiformål.

Felles oppfyllelse av klimamålet for 2030 med EU, betyr at Norge må følge bokføringsreglene i EUs klimarammeverk. I skog- og arealbrukssektoren er det en egen forpliktelse om netto null utslipp. Selv om sektoren reelt sett har et opptak tilsvarende omtrent halvparten av de årlige klimagassutslippene nasjonalt, innebærer bokføringsreglene at Norge kan komme til å måtte rapportere et utslipp fra skog- og arealbrukssektoren. Med den norske referansebanen og kompensasjonsordningen vil det være grunnlag for å øke den gjennomsnittlige årlige avvirkingen fra 13 mill. m³ (2019) til 16 mill. m³ i avtaleperioden, uten å få bokført et utslipp fra forvaltet skog. Avvirkingen vil imidlertid være betydelig lavere for å kunne få bokført et opptak. Regjeringen har vært tydelige på at bokføringsreglene ikke skal være til hinder for en aktiv skog- og klimapolitikk der det legges stor vekt på å utnytte skogens muligheter til levere biomasse innenfor bærekraftige rammer.

På grunn av utslipp knyttet omdisponering av skogarealer og fordi en ikke får kreditt for biokull i jord, er det vanskelig for Norge å unngå utslipp fra sektoren allerede i 2030. Det må arbeides for at alt opptak blir inkludert i regnskapet, særlig biokull som er det tiltaket for opptak av CO₂ i jordbruksarealer som vil bidra i stor grad. For å kunne oppfylle LULUCF-sektoren må derfor Norge kjøpe LULUCF-kvoter. Alternativet er å øke forpliktelsen i ikke-kvotepiktig sektor, noe NHO anser som svært krevende.